

บทความวิชาการ

มโนสติกับรูปกาย

MIND AND FORM

พรสวรรค์ จันทรสุข (PORNSAWHAN JANSOOK)*

วันที่รับบทความ 1 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ 19 สิงหาคม 2565

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ ชุด “มโนสติกับรูปกาย” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ เพื่อตอบสนองแนวความคิดอันเกิดจากความตระหนักในคุณค่าของการมีสติรู้เท่าทันปัจจุบัน ภาพรูปร่างมนุษย์ที่ผู้สร้างสรรค์สร้างขึ้นมีที่มาจากตัวผู้สร้างสรรค์และบุคคลอันเป็นที่รัก และในส่วนของประกอบที่มีที่มาจากพืชพรรณผสมกับความประทับใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการจัดการทางความคิดและสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการใช้หลักการศิลปะบำบัดจากรูปแบบการสร้างสรรค์ศิลปะแบบแมนดาลาและเซนแทงเกิล ร่วมกับหลักการบริกรรมภาวนาในพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์ส่วนหนึ่งเป็นสื่อในการแสดงออก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงจิตอันมีสมาธิ การยอมรับในความไม่เที่ยงอันเป็นสัจธรรมที่ทุกชีวิตต้องเผชิญ และความสงบซึ่งเป็นความสุขสันติที่แท้จริง

คำสำคัญ: มโนสติ / รูปกาย / ศิลปะภาพพิมพ์

* อาจารย์, สาขาวิชาทัศนศิลป์ สาขาศิลปกรรมและออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา 90000

Instructor, Visual Arts Major, The Department of Fine Art and Design, Faculty of Architecture, Rajamangala University of technology Srivijaya, Songkhla 90000.

Abstract

The Creativity series of “MIND AND FORM” is the creation of printmaking works inspired from the appreciation of current literacy, the human form created by the creator originates from the creator and beloved person, and the composition that comes from plants combined with the impression of nature and the environment through the process of cognitive management, and later on was created by using the art therapy principle with the principle of Mandala and Zen tangle art creation. The creative relief printmaking was done as a medium of expression in order to reflect the concentration, acceptance of impermanence which is a truth that all life must encounter, and the peacefulness that showed the true happiness of mankind.

Keywords: Mind / Form / printmaking

บทนำ

ความสุขในชีวิตมนุษย์นั้น มีทั้งความสุขที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทางกายภาพ และความสุขจากมโนภาพ ซึ่งความสุขที่รับรู้ด้วยกายสัมผัส เป็นความสุขที่ไม่จีรัง ย่อมหมดไปได้ตามความแปรเปลี่ยนของกฎแห่งธรรมชาติ ดังนั้น มโนภาพหรือมโนคติที่เป็นนามธรรมนี้เอง ที่ผู้สร้างสรรค์เชื่อว่าเป็นความสุขที่แท้จริง คือความสุขที่เกิดจากจิตอับสงบนิ่งและรู้เท่าทันปัจจุบันอยู่เสมอ ยอมรับและมอบน้อมต่อธรรมชาติแห่งความไม่เที่ยงแท้ จึงเกิดการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ส่วนหนึ่งโดยมีแนวความคิดจากการกำหนดจิตรู้สำนึกขณะสร้างสรรค์ คล้ายการบริกรรมภาวนาเพื่อให้เกิดสมาธิ โดยหยิบยกเอาแรงบันดาลใจด้านรูปร่างและรูปทรงจากรูปกายมนุษย์และความประทับใจในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมาเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเปลี่ยนแปลงเป็นวัฏฏ์ ผสานกับกระบวนการแบบศิลปะบำบัด เกิดเป็นภาพในอุดมคติที่นำเสนอคุณค่าของมโนคติและรูปกาย

ความสำคัญหรือความเป็นมาของปัญหา

ศิลปะเป็นการแสดงออกทางด้านจิตใจอย่างหนึ่ง ที่ถ่ายทอดออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ ผลงานเหล่านี้สร้างคุณค่าต่อจิตใจให้เกิดการรับรู้ เชื่อกันว่าการแสดงออกเป็นสิ่งจำเป็นทางด้านจิตใจของมนุษย์เช่นเดียวกับการขับถ่าย ซึ่งเป็นความจำเป็นทางด้านร่างกาย ทุกคนจะถูกกระตุ้นให้แสดงปฏิกิริยาที่ตนมีต่อสิ่งแวดล้อมให้ปรากฏด้วยวิธีการต่าง ๆ กันอยู่ตลอดเวลา มีทั้งการแสดงออกตามปกติธรรมดาและการแสดงออกที่มีความหมายทางการสร้างสรรค์ ซึ่งอย่างหลังนี้ศิลปินได้แปรประสบการณ์ทางจิตของตนออกมาเป็นสัญลักษณ์ที่ตนเองและผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ (ชลุด นิยมเสมอ, 2553)

มนุษย์มักคาดหวังถึงความสุขให้เกิดขึ้นกับตนเองเสมอ หากแต่ความสุขที่รับรู้ด้วยกายสัมผัสเป็นความสุขที่ไม่จีรัง ย่อมหมดไปได้เป็นธรรมดา ผู้สร้างสรรค์เชื่อว่าความสุขที่แท้จริงคือความสุขที่เกิดจากจิตอับสงบนิ่งและรู้เท่าทันปัจจุบันอยู่เสมอ จึงเกิดการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์โดยมีแนวความคิดจากการกำหนดจิตรู้สำนึกขณะสร้างสรรค์คล้ายการบริกรรมภาวนาเพื่อให้เกิดสมาธิ สร้างจินตภาพในอุดมคติ ด้วยกระบวนการทางภาพพิมพ์

วัตถุประสงค์ของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

1. เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าในงานศิลปะที่เกิดจากการสร้างผลงานภาพพิมพ์ด้วยการกำหนดจิต เสมือนกับการบริกรรมภาวนาในหลักปฏิบัติของพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดเป็นภาพในอุดมคติโดยมีที่มาของรูปร่างและรูปทรงจากรูปกายมนุษย์และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นในธรรมชาติ

2. เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สติและสมาธิในการดำเนินชีวิตและจัดการกับภาวะไม่สงบทางจิต โดยใช้ผลงานศิลปะเป็นสื่อแสดงนัยดังกล่าว

3. เพื่อศึกษาค้นคว้าและทดลองวิธีการสร้างสรรค์ โดยกระบวนการทางภาพพิมพ์ ให้เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะตน และเผยแพร่ความรู้ในงานสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต

แนวคิด / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด

การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ เทคนิคภาพพิมพ์ผิวขน (Relief Print) และภาพพิมพ์ร่องลึก (Intaglio Print) เป็นภาพรูปทรงมนุษย์ที่มีองค์ประกอบมีที่มาจากใบไม้รูปทรงต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในอุดมคติ เพื่อสนองแนวความคิดในแง่ของการสร้างหนทางสู่ความสงบในจิตใจ โดยมีที่มาของรูปร่างและรูปทรงจากตัวผู้สร้างสรรค์และบุคคลอันเป็นที่รัก ประสบการณ์ที่ได้พบเห็น และเกิดความประทับใจในธรรมชาติ นำมาสร้างสรรค์ โดยใช้หลักการทฤษฎีศิลปะบำบัด จากการใช้เครื่องมือสร้างร่องรอยบนแม่พิมพ์ การทำซ้ำ ๆ ไปเรื่อย ๆ ความอดทนสาหะในการใช้เวลาและการควบคุมน้ำหนักมือให้พอเหมาะ และส่วนของการใช้ทฤษฎีการบริการภวณา คือ การกำหนดจิตรู้สำนึกให้เกิดสมาธิในขณะสร้างสรรค์ ในทุกขณะที่สร้างสรรค์จิตของผู้สร้างสรรค์ จะเคลื่อนไหวหรือสงบนิ่ง ไม่ใช่จุดหมาย เพราะจุดหมายหลักคือการภาวนา เพื่อไปสู่ความหมดไปของ “ตัวตน” ที่เคยยึดติดอยู่ ภายภาพของมนุษย์และรูปทรงพืชพรรณที่นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนธรรมะแห่งชีวิตที่สามารถพบเห็นความเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย กล่าวคือ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และร่วงโรยสลายไปตามธรรมชาติอย่างที่ไม่สามารถห้ามการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ การทำความเข้าใจชีวิตและยอมรับในสัจจะแห่งธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักและนำพาสู่สำนึกในการใช้ชีวิตอย่างมีสติรู้เท่าทันปัจจุบัน เพื่อให้ชีวิตได้ดำเนินไปอย่างสันติสุข

ทฤษฎีศิลปะบำบัด

ทฤษฎีศิลปะบำบัดนั้นเป็นการที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศิลปะ เช่น การปั้นดิน การวาดภาพระบายสี ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือในด้านการบำบัด พัฒนา และฟื้นฟูสภาพจิตใจให้ดีขึ้น โดยความสำคัญจะอยู่ที่กระบวนการระหว่างการทำงานศิลปะมากกว่าผลงานที่ออกมา ซึ่งนักศิลปะบำบัดจะต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินทางจิตวิทยาช่วยในการวิเคราะห์ และเลือกใช้กิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมในการบำบัด ในกระบวนการบำบัดนั้น ผู้ศึกษาวิชานี้จะต้องเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาทางในด้านของจิตใจ อารมณ์ และทางกายภาพของผู้ป่วยหรือผู้ที่มาทำการบำบัด ซึ่งก็จะต้องเรียนรู้ในการดูแลรักษาผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจและอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทาง

ศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ นั้นเอง ในประเทศไทย ศิลปะบำบัดมักจะถูกมองว่าเป็นเรื่องสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจเท่านั้น แต่ในต่างประเทศนั้น ศิลปะบำบัดกลับเป็นอะไรที่ไม่จำกัดอยู่แค่ผู้ป่วย แม้แต่บุคคลทั่วไปก็สามารถใช้ศิลปะเพื่อที่จะช่วยเหลือในการรักษา การค้นพบตัวเอง และการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ และยังสามารถใช้ศิลปะบำบัดในการพัฒนาด้านอารมณ์และสมาธิ คุณแลร์กษาจิตใจ รวมถึงเป็นการระบายอารมณ์ในรูปแบบที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ผ่านงานศิลปะ ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้รู้สึกผ่อนคลาย และสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งเมื่ออารมณ์เราดี สภาพร่างกายของเราก็จะดีตามไปอีกด้วย (เลิศศิริร์ บวรกิตติ, 2552)

ทฤษฎีการบริการรณภาวนา

“บริการรณ” คือการกระทำขั้นต้นในการเจริญสมณธรรมฐาน คือ กำหนดใจโดยเพ่งวัตถุ หรือนึกถึงอารมณ์ที่กำหนดนั้น ว่าช้า ๆ อยู่ในใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อทำใจให้สงบ บริการรณนิมิต จะเป็นที่ยึดที่เกาะของใจเรา บริการรณภาวนา จะทำให้เราไม่ซัดส่ายไปที่อื่น ไม่ฟุ้งซ่านไปในเรื่องราวต่าง ๆ ถ้าหากว่าเราไม่เพเลอจากบริการรณทั้งสองคือ บริการรณนิมิตกับบริการรณภาวนา ไม่เข้าใจจะค่อย ๆ ละเอียดยไปเรื่อย ๆ จะค่อย ๆ ห่างจากความคิดทั้งหลายทั้งปวง แล้วก็หยุดนิ่ง นำไปสู่การพิจารณาตนเอง และยอมรับในกฎแห่งธรรมชาติของทุกชีวิต (พุทธทาสภิกขุ, 2550)

“ภาวนา” คือการเจริญภาวนานั้น เป็นการสร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด และยิ่งใหญ่ที่สุดในพระพุทธศาสนา จัดว่าเป็นแก่นแท้ และสูงกว่าฝ่ายศีลมากนัก การเจริญภาวนานั้นมี ๒ ประการ ได้แก่ สมณภาวนา คือการทำจิตให้เป็นสมาธิ หรือเป็นฌาน ซึ่งก็คือการทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่านแส่ส่ายไปยังอารมณ์อื่น ๆ การเจริญสมณภาวนาหรือสมาธินั้น แม้จะได้บุญอานิสงส์มากมายมหาศาลอย่างไร ก็ยังไม่ใช้บุญกุศลที่สูงสุดยอดในพระพุทธศาสนา หากจะเปรียบกับต้นไม้ ก็เป็นเพียงเนื้อไม้เท่านั้น และ วิปัสสนาภาวนา เมื่อจิตของผู้บำเพ็ญตั้งมั่นในสมาธิจนมีกำลังดีแล้ว เช่นอยู่ในระดับฌานต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นฌานระดับใดก็ได้ แม้แต่จะอยู่แค่เพียงอุปจารสมาธิ จิตของผู้บำเพ็ญเพียรก็ย่อมมีกำลัง และอยู่ในสภาพที่นิมโนวล ควรแก่การเจริญวิปัสสนาต่อไปได้ อารมณ์ของวิปัสสนานั้น แตกต่างไปจากอารมณ์ของสมาธิ เพราะสมาธินั้นมุ่งให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง แต่อารมณ์เดียวโดยแน่วแน่อยู่เช่นนั้น ไม่นึกคิดอะไร ๆ แต่วิปัสสนา ไม่ใช่ให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวนิ่งอยู่เช่นนั้น แต่เป็นจิตที่คิดใคร่ครวญหาเหตุและผลในสภาวะธรรมทั้งหลาย และสิ่งที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้นมีแต่เพียงอย่างเดียว ก็คือ “ขันธ ๕” ซึ่งนิยมเรียกกันว่า “รูป-นาม” โดยรูป มี ๑ นาม นั้นมี ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ขันธ ๕ ดังกล่าวเป็นเพียงอุปาทานขันธ เพราะแท้จริงแล้วเป็นแต่เพียงสังขารธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปรุงแต่ง แต่เพราะอวิชชา คือความไม่รู้เท่าทันสภาวะธรรม จึงทำให้เกิดความยึดมั่นด้วยอำนาจอุปาทานว่าเป็นตัวตนและของตน การเจริญวิปัสสนา

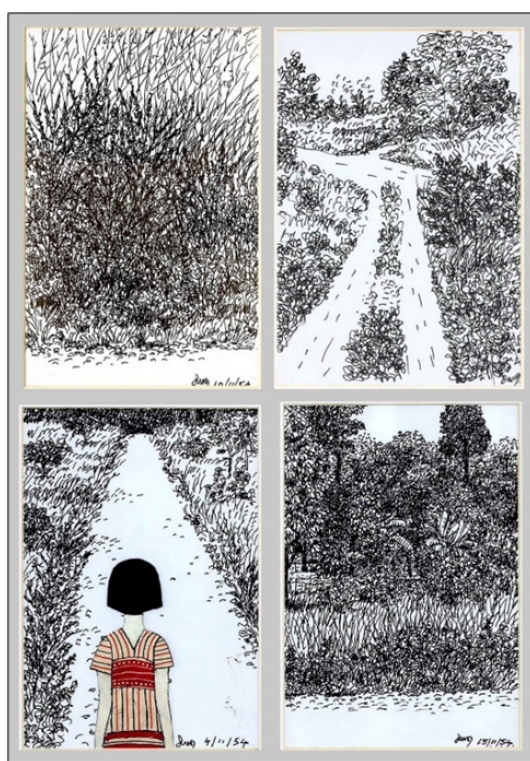

ก็โดยมีจิตพิจารณาจนรู้แจ้งเห็นจริงว่า อันสภาวะธรรมทั้งหลายอันได้แก่ขันธ ๕ นั้นล้วนแต่มีอาการเป็นพระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2550)

ในส่วนของการสร้างสรรค์ชุดนี้ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาหลักการของปริกรรมและภาวนามาใช้ โดยกรรมวิธีการสร้างสรรค์เป็นหนทางเพื่อนำพาจิตไปสู่สมาธิและปัญญา

อิทธิพลที่ได้รับจากงานศิลปกรรมของศิลปิน ศาสตราจารย์ชะลูด นิ่มเสมอ

ผู้สร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลทางด้านวิถีคิด ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาในการปริกรรมภาวนา มาสร้างสรรค์ผลงาน ดังที่ชะลูด นิ่มเสมอ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า “การวาดเส้น” คือการภาวนา ความรู้สึกที่เลื่อนไหลจากตัวผู้วาดไปสู่สิ่งที่จะวาด และจากสิ่งที่วาดมาสู่ตัวผู้วาด ทำให้ผู้วาดกับสิ่งที่วาดเป็นสิ่งเดียวกัน ต้นไม้ หญ้า น้ำ ฟ้า แผ่นดิน เป็นธรรมชาติ ผู้วาดก็เป็นคนซึ่งเป็นธรรมชาติเช่นกัน จิตของผู้วาดจะเคลื่อนไหวหรือสงบนิ่ง ไม่ใช่จุดหมาย เพราะจุดหมายหลักคือการภาวนาเพื่อไปสู่ความหมดไปของ “ตัวตน” ที่เคยยึดติดอยู่

ภาพที่ 1 ภาพผลงานชุด “วาดเส้นภาวนา” 2554 โดยศาสตราจารย์ชะลูด นิ่มเสมอ วาดภาพทิวทัศน์ขณะพำนักอยู่ที่ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี เมื่อเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ ปีพ.ศ. 2554

ที่มา: ChaloodNimsamerCollectionandArchive (2020)

กระบวนการของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

1. ศึกษาข้อมูลด้านธรรมชาติของจิต จิตวิเคราะห์ ศิลปะบำบัด และหลักกิจกรรมภาวนาทางพุทธศาสนา
2. ศึกษาข้อมูลด้านกระบวนการภาพพิมพ์เทคนิคภาพพิมพ์ร่องลึกและภาพพิมพ์ผิวขน
3. สร้างภาพร่าง โดยกำหนดขอบเขตคร่าว ๆ ของกลุ่มรูปทรงเพื่อให้เกิดความงามด้านองค์ประกอบศิลปะเท่านั้น ส่วนรายละเอียดในผลงานเป็นการสร้างจากความรู้สึกขณะลงมือ
4. ปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นผลงานที่วางไว้ตามวัตถุประสงค์
5. ประมวลผลและสรุปผล

อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์

“การสร้างสรรค์ เรื่อง ภาพพิมพ์จากพื้นที่แห่งจิตรู้สำนึก” เป็นการสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการทางภาพพิมพ์ 2 เทคนิค คือ ภาพพิมพ์ร่องลึก (Hard Ground Etching) และภาพพิมพ์ส่วนขน (Relief Print) ซึ่งมีวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเฉพาะในแต่ละเทคนิค ดังนี้

อุปกรณ์สำหรับการสร้างภาพพิมพ์

1. อุปกรณ์สำหรับการสร้างภาพพิมพ์ร่องลึก (Hard Ground Etching) มีอุปกรณ์ดังนี้ แผ่นทองแดง 0.8 มิลลิเมตร, ตะไบ, กระจกทรายน้ำ เบอร์ 800, 1000, 1200, น้ำปลาหรือซอสถั่วเหลือง, น้ำยาล้างจาน, เศษผ้าสะอาด, ไตร่เป่าผม, วาณิชสีดำ, น้ำมันสน, ทินเนอร์, ภาชนะสำหรับผสมวานิช, แปรงทาวาณิช, เทป PVC, คัตเตอร์, แป้งฝุ่น, Needle หรือเหล็กแหลม, แปรงหรือพู่กันสำหรับปิดฝุ่นวานิช, กรดทองเหลือง, อ่างกรด หรือกล่องพลาสติก, แท่นพิมพ์ Etching, สลักหลอดสำหรับภาพพิมพ์ หนา 10 มิลลิเมตร, หมึก Etching, กระจกจั่วบัง, กระจกลอกลายบาง, กระจกปรีฟ, กระจกหนังสือพิมพ์เก่า, ผ้าสาหลูหรือผ้ามุ้ง, กระจกบอจืดน้ำ, กระจกสำหรับภาพพิมพ์, กระจก-กาวน้ำ, และไม้กระดานสำหรับขึงตากผลงาน
2. อุปกรณ์สำหรับการสร้างภาพพิมพ์ส่วนขน (Relief Print) มีอุปกรณ์ดังนี้ แผ่นพลาสติก หนา 3 มิลลิเมตร, สีสเปรย์, เครื่องมือแกะไม้, หมึก Obset, ลูกกลิ้งยาง, ไม้กลิ้งหมึก, แท่นพิมพ์ Wood cut หรือ Engraving, น้ำมันสน, คัตเตอร์, แป้งฝุ่น, เศษผ้าสะอาด, กระจกสำหรับภาพพิมพ์, กระจกปรีฟ, สลักหลอดสำหรับภาพพิมพ์ หนา 10 มิลลิเมตร, และตะแกรงตากงานภาพพิมพ์

อุปกรณ์ภาพพิมพ์ร่องลึก

อุปกรณ์ภาพพิมพ์ผิวเรียบ

ภาพที่ 2 อุปกรณ์สำหรับการสร้างภาพพิมพ์ร่องลึกและภาพพิมพ์ผิวเรียบ

ที่มา: การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ (2564)

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน

กระบวนการสร้างภาพพิมพ์ร่องลึก (Hard Ground Etching)

1. ทาด้านหลังแผ่นทองแดงด้วยวานิชดำ รอให้แห้งสนิท ปิดด้วยเทป PVC. เพื่อกันรอย
2. ทำความสะอาดหน้าแม่พิมพ์ด้วยน้ำผสมน้ำยาล้างจาน
3. ชัดแผ่นทองแดงด้วยกระดาษทราย เบอร์ 600 , 800 , และ 1,200 ตามลำดับ โดยใช้ฝ่ามือทั้งสองข้างถูไปพร้อมกับเปิดน้ำไหลเล็กน้อยตลอดเวลา จนแผ่นทองแดงเรียบที่สุด
4. เช็ดด้วยน้ำปลาโดยใช้ผ้าสะอาดจนแผ่นทองแดงเกลี้ยงที่สุด แล้วจึงล้างด้วยน้ำยาล้างจาน และน้ำสะอาดอีกครั้ง
5. นำแผ่นทองแดงที่ขัดแล้ววางหรือใช้ไคโรเปาผมเป่าให้แห้ง
6. ผสมวานิชดำ น้ำมันสน และทินเนอร์เล็กน้อยในภาชนะ โดยคนให้เข้ากันเป็นเนื้อเดียว ไม่เหลวหรือหนืดเกินไป
7. นำวานิชที่ผสมแล้วทาลงบนแผ่นทองแดงโดยใช้แปรงทาไปทางเดียวกันให้มีความหนาเท่ากันทั้งแผ่น แล้ววางในที่อากาศถ่ายเทเป็นเวลา 2 -3 ชั่วโมง หรือจนแห้งสนิท
8. ใช้ไม้ขีดหรือเหล็กแหลมเขียนลงบนแผ่นทองแดงที่เคลือบไว้และใช้แปรงสำหรับปัดผงวานิช
9. ผสมกรดด้วยอัตรา กรด 1 กิโลกรัม ต่อ น้ำสะอาด 1.5 ลิตร
10. นำแม่พิมพ์แช่ลงในอ่างกรดในแนวระนาบ โดยใช้เทป PVC ติดด้านหลังสำหรับจับในการเคลื่อนย้าย
11. ตั้งเวลา 90 นาที แล้วยกแม่พิมพ์ขึ้นจากอ่างกรด ล้างด้วยน้ำสะอาด

12. เช็ดความชื้นด้านหลังเพลทออกด้วยน้ำมันสนและทินเนอร์ตามลำดับ จากนั้นจึงนำไปตะไบขอบ
จึงนำไปพิมพ์

13. ใช้กระดาษจุ่มตัดขนาด 1x 2.5 นิ้ว ตักหมึกและปาดหมึกลงไปในเพลทแม่พิมพ์

14. อัดหมึกโดยใช้นิ้วมือถูวนให้ทั่วเพลทแม่พิมพ์

15. เช็ดออกด้วยผ้าสาหลู กระดาษหนังสือพิมพ์เก่า และกระดาษลอกลายตามลำดับจนหน้า
เพลทเกลี้ยง

16. เช็ดขอบแม่พิมพ์ด้วยผ้าสะอาดชุบทินเนอร์

17. พิมพ์โดยใช้แท่นพิมพ์ Etching และกระดาษที่ผ่านการทำขึ้น

18. นำไปซึ่งตากโดยใช้กระดาษกาวน้ำติดขอบทั้ง 4 ด้านบนแผ่นไม้กระดาน รอให้แห้งสนิท 3 -
5 วัน แล้วจึงกรีดออกจากไม้กระดานตากงาน

กระบวนการสร้างภาพพิมพ์ผิวขน (Relief Print)

1. พ่นสีสเปรย์สีดำบนแผ่นพลาสติก เพื่อให้ง่ายต่อการแยกน้ำหนักรวมของผลงาน

2. ร่างภาพบนแผ่นพลาสติก โดยใช้ดินสอกำหนดขอบเขตของกลุ่มรูปทรงรวม ๆ อย่างเบา มือ
เพื่อไม่ให้แม่พิมพ์มีรอยขีดข่วนที่ไม่พึงปรารถนา

3. เริ่มแกะแม่พิมพ์โดยใช้เครื่องมือสำหรับสร้างแม่พิมพ์แกะไม้

4. ใช้ลูกกลิ้งยางตีหมึกพิมพ์บนโต๊ะกลิ้งหมึกให้มีเนื้อสีเนียนละเอียด

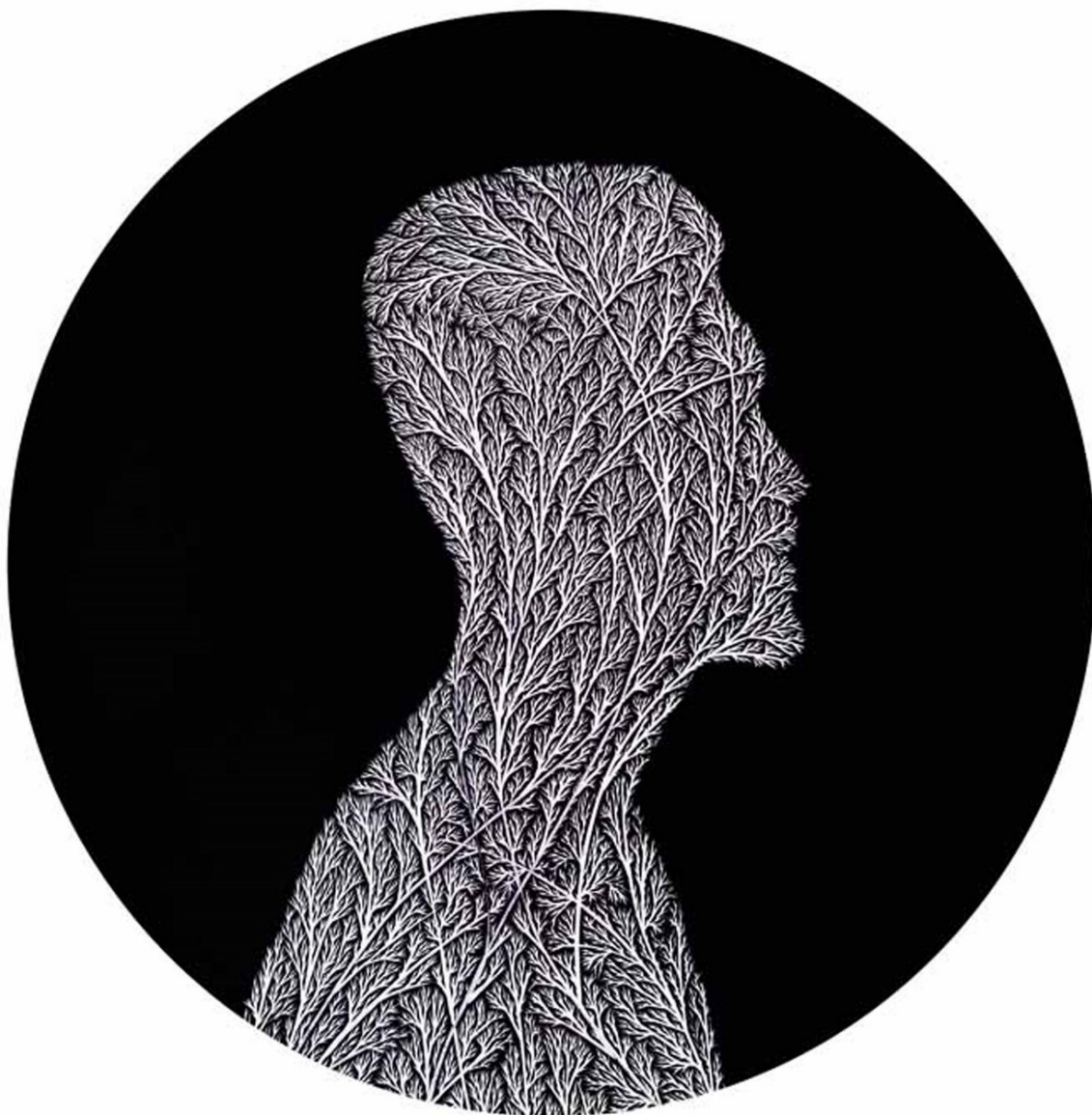
5. กลิ้งหมึกพิมพ์ลงบนแม่พิมพ์ที่แกะเสร็จแล้วให้ทั่วทั้งแผ่นแม่พิมพ์

6. นำแม่พิมพ์ที่กลิ้งหมึกแล้วไปเข้าแท่นพิมพ์ดูดคัดเพลส โดยวางลงบนกระดาษมาร์ค แล้ววาง
กระดาษภาพพิมพ์ให้ตรงมาร์ค ปิดทับด้วยกระดาษปรู๊ฟ และผ้าสักหลาด แล้วจึงหมุนแท่นพิมพ์

7. นำผลงานที่พิมพ์เสร็จแล้วไปตากในตะแกรงตากงานภาพพิมพ์เป็นเวลา 5 - 7 วัน

ผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 3 ภาพแสดงผลงานภาพพิมพ์ของผู้สร้างสรรค์ ชุต “Mind and Form”

ชื่อผลงาน “Mind & Form # Man”

ขนาด 65 X 65 ซม.

เทคนิค Lino cut

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้สร้างสรรค์, เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2563

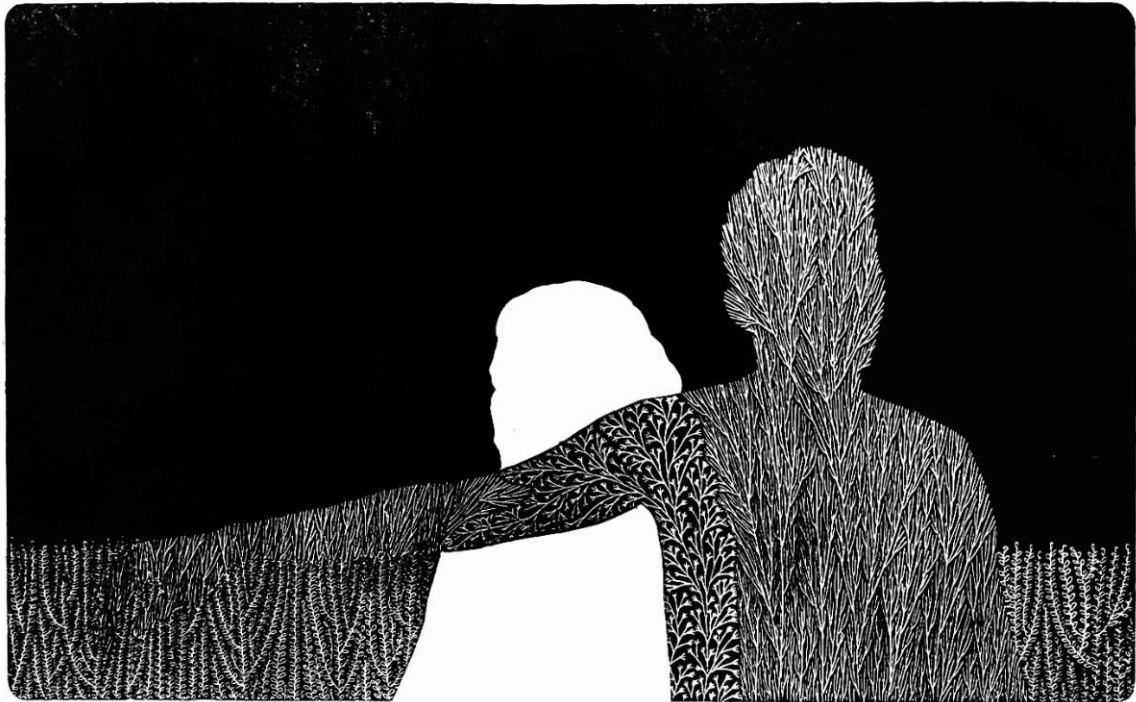
ภาพที่ 4 ภาพแสดงผลงานภาพพิมพ์ของผู้สร้างสรรค์ ชุต “Mind and Form”

ชื่อผลงาน “Mind & Form # Self portrait”

ขนาด 65 X 65 ซม.

เทคนิค Lino Relief Print

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้สร้างสรรค์, เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2563

ภาพที่ 5 ภาพแสดงผลงานภาพพิมพ์ของผู้สร้างสรรค์ ชุด “Mind and Form”

ชื่อผลงาน “Mind & Form # # The conversation”

ขนาด 30 X 49 ซม.

เทคนิค Lino Relief Print

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้สร้างสรรค์, เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2563

ภาพที่ 6 ภาพแสดงผลงานภาพพิมพ์ของผู้สร้างสรรค์ ชุด “Mind and Form”

ชื่อผลงาน “Soulscape # Woman”

ขนาด 29 x 29 ซม.

เทคนิค Etching

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้สร้างสรรค์, เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2563

ภาพที่ 7 ภาพแสดงผลงานภาพพิมพ์ของผู้สร้างสรรค์ ชุด “Mind and Form”

ชื่อผลงาน “Mind & Form # my face”

ขนาด 50 X 50 ซม.

เทคนิค Lino Relief Print

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้สร้างสรรค์, เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564

สรุปผลการสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ นำเสนอภาพที่ผู้สร้างสรรค์สร้างขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์การรับรู้จากรูปร่าง รูปทรงของมนุษย์และพืชพรรณต่าง ๆ ผสานกับความประทับใจในความงามตามนัยของธรรมชาติ ผ่านกระบวนการจัดการทางความคิดและสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการใช้หลักการศิลปะบำบัดมา

ใช้ร่วมกับหลักการปริกรรมภาวนาในพุทธศาสนา ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในการกำหนดจิตขณะ เคลื่อนไหวร่างกาย การสร้างร่องรอยด้วยเครื่องมือซ้ำ ๆ โดยไม่ได้วางรายละเอียดของจุดหรือเส้นไว้ ชัดเจน มีเพียงการกำหนดขอบเขตเส้นรอบนอกจากรูปร่างของมนุษย์ ซึ่งรูปแบบการสร้างศิลปะ บำบัดที่กล่าวมาข้างต้นยังมีความสอดคล้องกับหลักการปริกรรมภาวนา กล่าวได้ว่า ในขณะที่มือจับ อยู่เครื่องมือสร้างสรรค์ สายตาจดจ่อที่ความเคลื่อนไหวของมือที่สร้างร่องรอย ซ้ำ ๆ บนแม่พิมพ์ สติรู้เท่าทันปัจจุบัน ความคิด และเรื่องราวต่าง ๆ ในหัวคำนึงค่อย ๆ สลายไปจนหมดสิ้น เหลือเพียง ร่องรอยบนแม่พิมพ์และความว่างเปล่าอันเกิดจากการปล่อยวางอดีตและอนาคตที่กังวลอยู่ว่าเป็น สาระ นำไปสู่การพิจารณาตนเอง และยอมรับในกฎแห่งธรรมชาติที่แท้

การใช้สติอยู่กับปัจจุบันขณะ จดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำตรงหน้า ดังเช่นผลงานภาพพิมพ์ที่สะท้อนให้ เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกาย จิต วัตถุ และธรรม ซึ่งเป็นแนวเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ ความสุขสันติที่แท้จริงนั้น เกิดจากการทำความเข้าใจกฎแห่งความเปลี่ยนแปลงและยอมรับสัจธรรม ของทุกชีวิตในโลก โดยนำเสนอผ่านกระบวนการสร้างภาพพิมพ์ผิววน (Relief Print) และภาพพิมพ์ ร่องลึก (Intaglio) อาศัยการประสานกันของทัศนธาตุ อันได้แก่ จุด เส้น น้ำหนัก เกิดเป็นรูปทรง สร้างสรรค์เป็นรูปลักษณะใหม่ ในรูปแบบงานระนาบสองมิติที่มีรายละเอียดแสดงความงามในอุดมคติ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางความงาม ความกลมกลืน และสุนทรียภาพภายในผลงาน ทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการ ภายใต้กฎเกณฑ์ของความเป็นเอกภาพ

ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลทางด้านวิธีคิด ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาในการ ปริกรรมภาวนา มาจากผลงานวาดเส้นสร้างสรรค์ของศาสตราจารย์ชูลูด นิเมเสมอ โดยมีแนวความคิด เรื่องการใช้หลักการศิลปะบำบัดและการปริกรรมภาวนามาใช้ในการสร้างสรรค์ เป็นส่วนสำคัญที่มี อิทธิพลให้เกิดเป็นผลงาน ชุด “Mind and Form” ชุดนี้ โดยผู้สร้างสรรค์ยึดเอาความรู้สึกละเอียดอ่อน ภายในมโนสำนึกที่มีต่อชีวิต ผ่านรูปธรรมของรูปทรงมนุษย์และพืชพรรณ ซึ่งสิ่งนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ เกิดการแสดงออกโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ นำเสนอแนวความคิดในด้านความสุข ความงาม และ สุนทรียภาพ ดังที่ชูลูด นิเมเสมอ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อที่ฝังอยู่ในใจของศิลปินเป็นแกนนำใน การสร้างสรรค์ ที่จะให้เกิดการตอบรับและตอบโต้กับบางแง่มุมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็น ผลให้เกิดความบันดาลใจที่จะทำงานในแต่ละชุด ความบันดาลใจนี้จะคลี่คลายต่อไปจนเป็น แนวความคิดหรือจุดหมายของการสร้างสรรค์ ต่อจากนั้น ศิลปินจะสรรหาเรื่องและรูปทรงที่สอดคล้อง กับแนวความคิดมาเป็นจุดเริ่มต้น

รายการอ้างอิง

ชูลูด นิเมเสมอ. สัพเพทระเกี่ยวกับชีวิตและศิลปะ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2558.

_____. *วาดเส้นสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์, 2553.

_____. *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์, 2553.

พรสวรรค์ จันท์สุข. “การสร้างสรรค์ เรื่อง ภาพพิมพ์จากพื้นที่แห่งจิตวิญญาณ.” วิจัยและนวัตกรรม สังคมยุคหลัง โควิด-19. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 31, บรรณาธิการโดย สมัศกร แก้วสุกแสง, 731-738. สงขลา: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2564.

พุทธทาสภิกขุ. *คู่มือมนุษย์*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2549.

เลิศศิริร์ บวรกิตติ. *Thammasat Medical Journal*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

วาดเส้นภาวนา. วาดเส้นภาวนา 2554 โดยศาสตราจารย์ชลูด นิ่มเสมอ [รูปภาพ], สืบค้น 4 เมษายน 2563, จาก <https://web.facebook.com/ChaloodNimsamerCollectionandArchive>, 2561.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. *วิธีสร้างบุญบารมี*. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย, 2550.